

Foitos a Éos

Radek Šmíd

Věnováno D.E.Knuthovi.

I.

Nehledě na jeho zručnost, málokterý z Olympanů bral Démiurga vážně. I přesto, ba právě proto, toužil osamocený bůh po družce. Vytesal tedy sochu náderné ženy se kterou ulehl na jedna lože, až otěhotněla. Když to odhalili ostatní bohové, sochu Démiurgovi vzali a schovali ji do temné jeskyně.

Je běžnou mýlkou, že oheň se dostal na zem až rukou Prométhea. Tekoucí oheň chrlily hory na zemi i před slavnou krádeží. A právě k jednomu z největších sopečných výbuchů došlo na ostrově Théra. Planoucí láva se dostala až do jeskyně, kde byla skryta Démiurgova socha a roztavila její břicho. Tak se zrodil Foitos.

Foitos byl v přítmi jeskyně sám po mnoho let. Po čase se však v úrodné půdě usadilo semeno, které stálo u počátku

všech věcí. Ze semena vyrost Cedr. Jeho pozorováním se Foitos naučil jíst a růst. Cedr se pnul seč mu síly stačily ke světlu a tak ho následoval i Foitos. Společně rostli směrem ku škvíře ve skále až se nakonec oba dostali z temna ven. Ven do hustého lesa.

Již vzrostlý Foitos žil v lese mezi zvířaty, která ho naučila spát, křičet a prát se s otatními. Co je ale nejdůležitější, naučila ho strachu. Foitos vynikl v odhadování nebezpečí pomocí zvuků, pachů i chutí. Trápil se však, protože měl studená jídla a v noci mu byla zima. I jeho žal viděl Proméheus. Foitos jednoho dne vyšel ze stínu lesa a spatřil kradený dar ohně. Stal se člověkem.

II.

Poprvé spatřiv pobřeží, moře a zapadající slunce žasl nad krásou. Vstal tedy a obětoval kůzle. Vzáyval bohy a jejich velikost. Vyzdvihoval krásu rudnoucího nebe nad všechny poklady světa, protože to vskutku bylo to nejkrásnější, co kdy viděl.

Jeho počínání viděla Éos, bohyně červánků, a vzplanula pro jeho srdce. Miloval ji tak moc, že nevadilo, že neví koho miluje. Éos se mu tedy nechala spatřit.

/Foitos padne na kolena a položí čelo na zem./

Éos: Foite. Jak mne můžeš milovat aniž bys mne poznal, aniž bys věděl kdo jsem? Přesto tvé city jsou tak vroucí, že by byla pošetlost ubírat jim pravdy. Ale není to spíše pravda tvá? Tvé city? Proto jsem se ti zjevila. Když už budeš tak vroucí, buď vroucí k tomu co jest, ne k bludu, který's chytil ve větru.

Foitos: Éos! Éos! Éos! Ó bohyně! Nepřilučíš mi ani zvednout hlavu z písku a pohledět na tvé rouno a ty mne žádáš abych tě poznal?! I kdybych tě zde uzřel přec bych tě uzřel já. Tvá krása by tedy byla haněna mým zrakem a mou myslí. Když já, smrtelník, celý život objevuji sám sebe nemám naděje objevit někoho jiného.

Éos: To od tebe nežádám. Pozvedni hlavu a měj radost, protože radost je pravdivější než pochopení. Hořím pro tvé srdce, žádné jiné. Ty jsi totiž ty. A tebe nenalézám ani ve tvém rozumu, ani v tvých smyslech, ani v tvém těle.

/Foitos zvedne hlavu/

Jakmile Éos spatřil, propadl její kráse. To však viděl její bratr Hélios a jala ho závist. Nesnesl pomyšlení, že by smrtelník, byť polobůh, měl jeho sestru. Když Foitos usnul poslal tančícího fauna, který mu Éos vytrhl z náručí.

Ráno byl Foitos už na pláži sám. Roztrhl své oblečení a v zoufalství a bolestech tam seděl dokud nepřišli dva lidé. Jeden se jmenoval Spítha a druhý Ánthrakas. Ti viděli jeho těžký úděl a v tichosti s ním seděli po tři dny. Pak promluvili.

Spítha: Proč tolik pláčeš pro něco, co jsi získal? Ještě před týdnem jsi byl pouhý chlapec. Ještě před týdnem jsi po ničem netoužil, nic necítil, ale teď... To dnes, dnes jsi získal první důvod proč opustit tento ostrov. Potomstvo se kupuje za zkušenosti, ne za lásku.

Ánthrakas: A i kdyby ti šlo pouze o znovudobytí jejich hradeb, i to je důležité. Éros vzpružuje kolektiv až na třikrát. Jak ve třídě, tak v armádě!

Spítha: Neotálejme už. Ani s věštbou se nezdržujme, vyražme ještě dnes. Čeká nás dlouhá cesta...

Ánthrakas: ... bez hospod.

Foitos, Spítha a Ánthrakas zakoupili ještě ten den loď a vydali se společně hledat Éos.

III.

Po mnoha dnech plavby napadne na moři jejich loď démon.

Spítha: Ohó, ohó bratři. Démon si přišel vyžádat naši duši! Toť trest, že jsme naši plavbu předem nevznesli před Pýthii. Osud dostihl naši cestu a cesty zpět – není. Přijmám svůj úděl, ač hořký.

Foitos: Bitva teprve začala a ty mluviš, jak by již dávno byla rozhodnuta. Nazýváš osudem svou odevzdanost a lenost! Pokud by věštkyně byla rozhodla o našem konci nebyl by to konec náš. Byli bychom pouze herci scénáře, který by nám určila.

Spítha: Však postava dramatu také nezažije ani lásku ani bolest, dokud její háv na sebe nevezme herec. Náš osud je náš, nehledě na to, zda o něm můžeme rozhodnout. Vždyť každý den vstáváme a nevíme co způsobí akce které činíme. Jak tedy můžeš tvrdit, že rozhoduješ o svém osudu, když nevíš následky svého jednání?

Foitos: Raději bych našel jeden důsledek toho co činím, než získal celé Perské království. Ha!

/Démon odejde. Spítha smrtelně zraněn./

Ánthrakas: Příteli, přinesl jsem léky abych tě uzdravil. Tážeš se, zda a proč by měly tvou bolest zmírnit? Ani největší učenec neví proč fungují. Ví jen, že fungují. Jsou tudíž jistě darem od bohů. Příteli...neodcházej za Cháronem.

Spítha: Neodcházím. Jsem zde, nebo zde nejsem. Smrt se mě netýká.

/Spíthovi spadne na hlavu želva a zemře./

IV.

Foitos s Ánthrakasem jsou ztraceni. Rozhodnou se vydat do Abdér, města moudrosti.

Mudrc: Zapomeňte uvažování na způsob geometrický. Bylo vám řečeno, že největším ideálem je dobro. Co je ale největším dobrem? Největším dobrem je slast! Vítejte ve městě moudrosti, městě slasti.

Foitos: Ó, mudrci, moudrá jsou tvá slova. Slyš a poslouchej, nač se tě ptám. Hledám bohyni Éos, neodpovídá však na mé modlitby. Hélios, její bratr, mi ji unesl z náruče a skryl nevím kam. Egejské moře nemá konců. V zemi bez konců není konců ani místům, kde může být skryta.

/Mudrc nakreslí do písku kruh./

Mudrc: Mýlíš se Foite. Kamínek na kruhu také obchází a nikdy nenajde konce, přesto kruh svou délkou omezuje kolik se na něj kamínků vejde. I stíny se při západu slunce mohou táhnout až za daleký obzor a přesto se tvůj může skrýt pod střechou. Proč by tedy neměl mít počet skrýší konce? Vždyť i

o sýpce plné pšenice můžeš říct, že počet zrn nemá konce a přece jednou dojdou.

Foitos: Budu tedy Éos hledat, i kdybych měl prozkoumat každé zrnko písku.

Foitos odejde a rozhodne se před další cestou obětovat. Je už tma a Foitos dokočil svou oběť, když se v záblesku měsíce objeví bohyně Seléne.

Seléne: Stůj smrtelníku. Zželelo se mi nad tvým osudem. Mou sestru bys hledal marně. Co není na zemi nelze na ní nalézt, nehledě na to, jak pečlivě bys hledal. Cesta dál vždy musí vést skrz světlo, které tají to, co ti bylo skryto. Oheň ti otevřel rozum, nyní musíš ve světle nalézt své božství. Hélios drží Éos skrytou přímo před tvým zrakem. Ve slunci. Zde můžeš hledat vpřed, vzad, nalevo či napravo, ale za světlem musíš vždy vzhůru. Až padne mlha, vytáhni kotvy. Já pak mlhu zvednu, společně s tvou lodí. Pouze tak se můžeš dostat na nebesa.

/Padne mlha a Foitos chce zvednout kotvy./

Ánthrakas: Blázne! Zvedat kotvy za mlhy je vlastní vraždou. To ví i dítě. Přestaň, protože dobré mravy a vše co jsem kdy zakusil vypovídá proti tobě. A dost té hantýrky s létáním v mlze. Tvá mysl se zamlžila. Mhou se ti zakalil zrak i úsudek a proto přestaň. Tvé chování nezle vysvětlit jinak, než pomateností.

Jelikož Foitos nemohl opusit svého druha, ale zároveň nemohl pokračovat v cestě rozhodl se vyčkat než Ánthrakas zemře. Dlouhá léta spolu žili v Abdérách a těšili se z života, dokud nepřišel Ánthrakův den.

Ánthrakas: Tvrdohlavče. Ani na moudrost strace nedáš. To jsou to časy, to jsou mravy. Kam až bychom bývali došli, kdybychom stáří ctili a nesnažili se vymanit z jeho stínu. Ale nechumřme se přáteli. Radovali jsme se spolu a to je pravda. Netoužím po dlouhém životě bez radosti.

/Ánthrakovi spadne na hlavu želva a zemře./

V.

Mlha se zvedla a s ní i Foitova loď. Letěl v noci, za pomoci Seléne, až se nakonec vznesl nad mraky. Spatřil pod sebou celý Peloponés, jako na dlani. Uviděl měsíc, slunce, i všechny ostatní planety zblízka. Viděl všech pětapadesát nebeských koní, které jimi hýbou a viděl i nebeskou klenbu s hvězdami vysázenými jako démanty.

Foitos: Ohó, ohó, Apollóne. Jímá mě strach a bázeň ze všech těch velkých věcí, které jsem spatřil. Strach z prázdna, které jsem viděl. Protože jak jsem mohl spatřit nic... a přeci co jiného by mezi planetami bylo? Mezi planetami přeci není nic. Pokud je ale nic pouhá absence něčeho pak nic není. Věci jsou definovány tím, že jsou. Nemůže tedy být něco, co by bylo definováno tím, že není. Ale dost už prázdna, jsem pln lásky. Je na čase konečně projít dalším světlem a nalézt mou Éos.

Foitos, fascinován svým stálým pohybem bez zpětných vírů vzduchu létá mezi planetami až doletí ke slunci. A uvidí, že je to pouhý planoucí kámen. Na povrchu toho kamene však nalézá pouze zmar. Zmateně se rozhlíží po hvězdách kolem.

Foitos: Ach já poštilý! Stejně jako na zemi je mnoho ohňů, mnoho ohňů je i na nebesích. Konečně jsem uzřel svět bohů. Svět, který není omezený ani vzhůru ani dolů. Nebeská klenba je pro smrtelníky. Pro bohy však není. Proto každá hvězda na nebi je planoucím ohněm bohů. Každá hvězda je své vzdálené slunce. Každá je skrýší.... a Éos může být v kterékoliv z nich.

Foitos zdvihl plachty a vydal se se svou lodí po nebi Éos hledat. I dodnes ho můžeme ve správné okamžiky na obloze spatřit. Spatřit, jak tryskem pluje a nechává za sebou krátkou čáru z mlhy, která ho nese za tou, kterou tak miluje.